

(mokykla)

klasės mokinio (-ės)

(vardas ir pavardė)

GIMTOJI KALBA (LENKŲ) JĘZYK POLSKI

Mokyklinio brandos egzamino užduotis
Pagrindinė sesija

2022 m. birželio 21 d.

Trukmė – 4 val. (240 min.)

NURODYMAI

- Pasitikrinkite, ar egzamino užduočių sąsiuvinyje nėra tuščių lapų arba kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Užrašykite savo miestą / rajoną, mokyklą, klasę, vardą ir pavardę tam skirtoje užduoties sąsiuvinio vietoje.
- Rašykite aiškiai, įskaitomai juodai rašančiu tušinuku. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima. Neaiškiai parašyti, pribraukti, už ribų parašyti atsakymai vertinami 0 taškų.
- Atlikdami teksto suvokimo užduotis (II egzamino dalis), į klausimus atsakykite glaustai ir aiškiai. Jūsų atsakymai turi tilpti paliktose eilutėse.
- III egzamino dalyje pateiktos trys rašinio temos ir du tekstai interpretacijai. Įdėmiai juos perskaitykite, pasirinkite ir parašykite vieną rašinį arba vieną teksto interpretaciją.
- Turite parašyti 250–400 žodžių (A4 formato 1,5–2 psl.) tekstą. Vertinant bus atsižvelgiama ir į darbo apimtį. Švarraštyje suskaičiuokite žodžius. Paraštėje **pažymėkite 250 žodžių ribą**.
- Jeigu pirmiausia rašote juodraštyje, pasilikite pakankamai laiko darbui perrašyti į švarraštį. **Juodraštis nebus tikrinamas ir vertinamas.**

Linkime sėkmės!

VERTINIMAS

II dalis (teksto suvokimas)	III dalis (teksto kūrimas)	TAŠKŲ SUMA
30 taškų	40 taškų	70 taškų

Vertinimo komisija: _____

(parašas, vardas ir pavardė)

(parašas, vardas ir pavardė)

(parašas, vardas ir pavardė)

II egzamino dalis

TEKSTO SUVOKIMAS

Przeczytaj podane teksty A i B oraz wykonaj zadania do nich.

TEKST A

Andrzej Osęka

ARTYSTA RZUCA WYZWANIE

(fragment eseju)

1. To, że w drugim dziesięcioleciu ubiegłego wieku romantyków pojawiło się tak wielu, musiało mieć swe przyczyny historyczne. Romantycy bywali jednak i przedtem, w wieku osiemnastym, a nawet siedemnastym czy wręcz szesnastym [...]. Jedni wcześniej, drudzy później, jedni w odosobnieniu, inni w gromadzie przybierali wobec sztuki i wobec świata postawę trudną do zdefiniowania, ale znakomicie rozpoznawalną – określaną od stu pięćdziesięciu lat jako romantyczna. [...]

Paul Valéry¹ powiedział, że trzeba by stracić cały zmysł ścisłości, by zdefiniować romantyzm. [...] Bywa to czasami świat fałszywy, ale jedno jest pewne: rządzą nim nie zasady, lecz prawdziwe czy udawane namiętności, nie logika formy lub naśladowanie porządku świata – lecz logika uczucia, potrzeba przeżywania, odczuwania. Romantyzm różne może przybierać postacie, prawdą jest to tylko, że rodzi się on, gdy dla człowieka traci swą moc kartezjańska² zasada „cogito ergo sum”³. [...]

Ten świat rządzony przez uczucia, odbierany poprzez uczucia, nie wspiera się na zasadach symetrii, miary. Obca jest mu myśl o systemie modularnym, to znaczy takim, w którym wszystko wywodzi się z liczby. Jest to świat płynny, gdzie masy blasku i cienia przewalają się, nie bezwładnie, lecz w poprzek granic, barier, podziałów, do których przyzwyczaił klasycyzm. Kontury giną w mroku lub zatarte są przez poświatę. Przed widzem wznoszą się góry i otwierają przepaście.

2. Pejzaż sztuki romantycznej to pejzaż snu, projekcja marzenia, rzeczywistość złudna, nieuchwytna i niekonkretna; jej materią jest przesuwająca się chmura, rozlewająca się plama. Treścią tego pejzażu jest patos burzy, która nadchodzi, rozlana w naturze melancholia; nieustanna zapowiedź czegoś i ślad działania żywiołów, drzewa zginane wiatrem, rozszalałe fale morskie.

Na tym tle, przed takim ekranem – pojawiają się bohaterowie-samotnicy. Wciąż powraca motyw małej sylwetki człowieka na wysokiej skale: u jego stóp – miasta, jeziora, lasy, wokół – góry, nad nimi – niebo. On sam, zamarty, zawieszony w ogromnej przestrzeni, między niebem a ziemią lub niebem i oceanem. Ma przed sobą wszechświat, przedmiot kontemplacji, teren przyszłego działania. [...]

3. Artysta renesansowy zdobył się na odwagę pokazania własnej twarzy, zaczął mówić we własnym imieniu. Spojrzał na świat wokół siebie – ze swego miejsca, z miejsca człowieka. Przestał się utożsamiać z wyznaczoną sobie rolą w świecie. Zrozumiał, że wszystko lub prawie wszystko zależy właściwie od niego – gdy chodzi o ostateczny kształt dzieła, zawartą w tym dziele wizję. Stał wobec świata i rządzących nim sił – sam. Był to wielki przewrót – ale jeszcze nie otwarty bunt.

Artysta romantyczny poszedł nieco dalej. Przestał badać prawa rządzące naturą, zgłębiać zasady optyki, anatomii etc. Nie zaprzeczał ich istnieniu; rolę swoją widział jednak nie w dochodzeniu do nich, lecz w określeniu swego miejsca w świecie, w wyrażaniu własnego stosunku do świata [...].

Romantyczny artysta-bohater nie godzi się na świat, jaki ma wokół siebie. Wybrał czy też historia narzuciła mu rolę człowieka zrewoltowanego, łamiącego normy społeczne. Wygłasza oskarżenia przeciw tyranom. Idzie walczyć gdzieś o wolność jakiegoś ludu. [...]

¹ Paul Valéry (1871–1945) – francuski poeta, eseista i filozof.

² Kartezjańska – przymiotnik od nazwiska Kartezjusz (1596–1650) – francuski uczyony i filozof oświecenia, ojciec racjonalizmu.

³ *Cogito ergo sum* (łac.) – myślę, więc jestem.

Romantyczny artysta-bohater pnie się wzwyż, staje – „dwu różnych światów gość wybrany” – na wierzchołku góry, na granicy łądu i oceanu. W miejscu, gdzie stykają się, ścierają się kosmiczne moce. Tutaj cierpi i marzy, stąd miota oskarżenia, eksponuje się, przybiera pozę idącego pod wiatr wędrowca. [...]

Artystą romantycznym, romantycznym bohaterem miotają żywioły historii i natury. Napełniają przerażeniem, każą cierpieć, ale też i wynoszą w górę, jak potężna fala. [...]

4. Artysta staje się poszukiwaczem prawdy, nie jej posiadaczem. Proponuje wspólne błądzenie po rejonach niepewnych, gdzie mieszają się fakty i marzenia, odsłaniają i kryją na powrót kolejne warstwy rzeczywistości. Czytelnika, widza swych obrazów artysta romantyczny traktuje jak partnera. Zwróćmy uwagę, że ten dumny indywidualista stawia się ponad tłumem, w którego sądy i uczucia nie wierzy (wyjątek czyniąc dla Ludu), nie stawia się jednak ponad jednostką. O jednostce – także cierpiącej, grzesznej, słabej, upadłej – wyraża się zawsze z szacunkiem. Ją właśnie, drugiego człowieka samotnego, zdaje się czynić swym powiernikiem, odkrywa się przed nią, wprowadza w głąb duszy. Czy może być większy dowód zaufania?

Andrzej Osęka, *Mitologie artysty*, Warszawa 1975.

Zadania do tekstu A

1. Dokończ zdanie. Zaznacz **dwie** poprawne odpowiedzi spośród podanych.

Celem autora tego tekstu jest

- A analiza i interpretacja twórczości literackiej romantyków polskich.
 B charakterystyka artysty i zarazem bohatera romantycznego.
 C porównanie poglądów dominujących w różnych epokach.
 D przedstawienie wydarzeń historycznych będących tłem romantyzmu.

(1 punkt)

2. Spośród podanych cech wybierz **trzy**, które autor – zgodnie z **1. częścią** tekstu – przypisuje klasycyzmowi, i **trzy** inne, które przypisuje romantyzmowi. Wybrane cechy wpisz w odpowiednie miejsca w tabeli.

logiczne myślenie / silne namiętności / dążenie do łądu / uczuciowość / niewyrazistość kształtów / regularność form / płynność granic / precyzja

A Klasycyzm	B Romantyzm
1.	1.
2.	2.
3.	3.

(3 punkty)

3. Na podstawie **1. części** tekstu zaznacz **dwa** stwierdzenia zgodne z treścią tego fragmentu.

- A Postawa romantyczna wobec sztuki i świata pojawiła się dopiero w XX w.
 B Nie sposób jest precyzyjnie określić zjawisko romantyzmu.
 C Hasło „Myślę, więc jestem” stanowi podstawę romantyzmu.
 D Romantyzm burzy sztywne granice i ustalenia wprowadzone przez poprzednie epoki.

(1 punkt)

Suma punktów za zadania 1–3 (maks. 5 punktów)			
---	--	--	--

4. Do każdej z podanych cech pejzażu romantycznego dopisz po **jednym** wyrażeniu z **2. części** tekstu, opisującym tę cechę.

A Wrzechobecny smutek – _____

B Groza w przyrodzie – _____

C Płynność kształtów – _____

(1,5 punktu)

5. Na podstawie **3. części** tekstu wyjaśnij, na czym polegał przewrót humanistyczny w sztuce renesansowej. Podaj **dwie** istotne zmiany. **Nie cytuj**.

Przewrót humanistyczny w sztuce renesansowej polegał na tym, że

1. _____

2. _____

(2 punkty)

6. Podanym cytatom z tekstu (A–D) przyporządkuj odpowiednie określenia artysty romantycznego (1–4). W wyznaczonym miejscu wpisz właściwe cyfry.

Cytaty	Określenia artysty romantycznego
A <i>Wygłasza oskarżenia przeciw tyranom.</i>	1. Samotny
B <i>On sam, zamarty, zawieszony w ogromnej przestrzeni</i>	2. Uczestnik walk narodowowyzwoleńczych
C <i>„dwa różnych światów gość wybrany”</i>	3. Buntownik
D <i>Idzie walczyć gdzieś o wolność jakiegoś ludu.</i>	4. Rozdarty wewnętrznie

A – ____ B – ____ C – ____ D – ____

(2 punkty)

7. Uzupełnij podane zdania. W każdą lukę wpisz odpowiedni wyraz z **4 części** tekstu.

Romantyczny artysta traktuje (1) _____ jak partnera. Z szacunkiem odnosi się do człowieka (2) _____. Romantyczny artysta lekceważy (3) _____, ponieważ nie wierzy w jego (4) _____.

(2 punkty)

8. Spośród wyrazów podanych po myślniku wybierz i podkreśl synonim wyrazu wyróżnionego drukiem.

A Kontury zatarte są przez **poświatę** – odbłask / mrok / oświatę.

B **Patos** burzy – bliskość / niebezpieczeństwo / wzniosłość.

C Miejsce, gdzie **ścierają się** kosmiczne moce – kończą się / niszczą się / stykają się.

D Historia narzuciła mu rolę człowieka **zrewoltowanego** – szlachetnego / upadłego / zbuntowanego.

(2 punkty)

Suma punktów za zadania 4–8 (maks. 9,5 punktu)

TEKST B

Adam Mickiewicz

DO SAMOTNOŚCI

1. Samotności! do ciebie bieję¹ jak do wody
Z codziennych życia upałów;
Z jakąż rozkoszą padam w jasne, czyste chłody
Twych niezgłęzionych kryształów.
- Nurzam się i wybijam w myślach nad myślami,
Igram z nimi jak z falami:
Aż ostygły, znużony, złożę moje zwłoki² –
Choć na chwilę – w sen głęboki.
2. Tyś mój żywioł: ach, za cóż te jasnych wód szyby
Studzą mi serce, zmysły zaciemniają³ mrokiem,
I za cóż znowu muszę, na kształt ptaka-ryby,
Wyrywać się w powietrze słońca szukać okiem?
- I bez oddechu w górze, bez ciepła na dole,
Równie jestem wygnańcem w oboim żywiole.

A. Mickiewicz, *Wybór poezyj*, Wrocław 1997.

Zadania do tekstu B

9. Przeczytaj poniższą notatkę. W każdym ciągu wyrazów wyróżnionych drukiem podkreśl jeden właściwy.

Wiersz Adama Mickiewicza „Do samotności” jest przykładem wiersza (1) **białego / stroficznego / stychicznego**. Jest to (2) **ballada / sonet / tren** o nieregularnej budowie. Pierwsza część wiersza ma charakter (3) **filozoficzny / oceniający / opisowy**, druga część – (4) **groteskowy / programowy / refleksyjny**. W drugiej strofie autor zastosował rymy (5) **parzyste / przeplatane / okalające**.

(2,5 punktu)

10. Uzupełnij podane zdanie. W każdą lukę wpisz odpowiedni wyraz lub cytat z wiersza.

Podmiot liryczny tego wiersza wypowiada się w (1) _____
osobie, o czym świadczą np. czasowniki: (2) _____ i
zaimki (3) _____.

(1,5 punktu)

11. Z 1. części wiersza wypisz cztery czasowniki, które nadają utworowi efekt dynamiczności.

1. _____ 2. _____
3. _____ 4. _____

(2 punkty)

Suma punktów za zadania 9–11 (maks. 6 punktów)

Punkty		
I	II	III

¹ Bieję – biegnę.² Zwłoki – tu: ciało.³ Zaciemniają – zaciemniają.

12. Które z podanych wyrazów nazywają doznania podmiotu lirycznego ukazane w 1. części wiersza? Podkreśl **dwie** właściwe odpowiedzi.

- A Namiętność
B Przyjemność
C Smutek
D Trwoga
E Ukojenie

(1 punkt)

13. Wyjaśnij, jaki jest sens porównania samotności do wody w tym utworze.

_____

_____

_____

(1 punkt)

14. Połącz obrazowe cytaty z wiersza (A–E) z dosłownym opisem przeżyć wewnętrznych podmiotu lirycznego (1–5). W wyznaczonym miejscu wpisz właściwe cyfry.

Cytaty	Przeżycia podmiotu lirycznego
A <i>Samotności! [...] Tyś mój żywioł</i>	1. ma dwoistą naturę
B <i>za cóż te jasnych wód szyby studzą mi serce, zmysły zaciemniają mrokiem</i>	2. najlepiej się czuje w samotności
C <i>znowu muszę [...] wrywać się w powietrze słońca szukać okiem</i>	3. ani w samotności, ani wśród ludzi nie czuje się dobrze
D <i>na kształt ptaka-ryby</i>	4. ubolewa, że w samotności uciszają się wszystkie emocje i namiętności
E <i>Równie jestem wygnańcem w oboim żywiole</i>	5. znów pragnie znaleźć się wśród ludzi

A – ____ B – ____ C – ____ D – ____ E – ____

(2,5 punktu)

15. Podaj nazwy środków artystycznych, które w podanych cytatach są wyróżnione drukiem.

Cytaty	Środek artystyczny
A Samotności! <i>Do ciebie biegnę jak do wody</i>	
B <i>Nurzam się i wybijam w myślach nad myślami</i>	
C <i>Igram z nimi jak z falami</i>	
D <i>I bez oddechu w górze, bez ciepła na dole</i>	

(2 punkty)

Suma punktów za zadania 12–15 (maks. 6,5 punktu)

16. Odwołując się do wiersza, zredaguj w imieniu podmiotu lirycznego krótką kartkę z jego pamiętnika, ukazującą rozważania na temat dobrych i złych stron samotności w życiu (4–5 zdań).

Drezno, 14 maja 1832 r.

Miałem dzisiaj wiele spotkań towarzyskich, które _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

(3 punkty)

Punkty		
I	II	III

Suma punktów za zadanie 16 (maks. 3 punkty)

Część II (test)	Maks. suma	Punkty		
		I	II	III
Suma punktów za zadania 1–3	5			
Suma punktów za zadania 4–8	9,5			
Suma punktów za zadania 9–11	6			
Suma punktów za zadania 12–15	6,5			
Suma punktów za zadanie 16	3			
SUMA PUNKTÓW ZA TEST	30			
ZAOKRĄGLONA SUMA PUNKTÓW	30			

III egzamino dalis

TEKSTO KŪRIMAS

Wybierz **jeden** z podanych tematów i napisz rozprawkę (tematy 1–3) lub interpretację utworu (tematy 4–5). Objętość pracy pisemnej: 250–400 słów (około 1,5–2 stron A4). W czystopisie policz wyrazy, zaznacz kreską granicę 250 wyrazów i zapisz liczbę na marginesie.

TEMATY PRAC PISEMNYCH**Rozprawki**

1. *Samotność – cóż po ludziach* (A. Mickiewicz). Omów najciekawsze – Twoim zdaniem – portrety literackie bohaterów samotników.
2. *Ojczyzna pielgrzyma i tułacza*. Omów zagadnienie, odwołując się do twórczości Adama Mickiewicza i Czesława Miłosza.
3. Różne wizerunki kobiet w literackiej rzeczywistości epoki pozytywizmu.

Interpretacje

4. Interpretacja wiersza Marii Konopnickiej *Czym jesteś*.
5. Interpretacja fragmentu powieści Józefa Mackiewicza *Nie trzeba głośno mówić*.

Maria Konopnicka (1842–1910)

CZYM JESTEŚ

Lecieć bym chciała daleko... daleko...
Gdzie z brzoź płaczących srebrne rosy cieką,
Kędy szum lasów pierś przejmuje drzeniem...
– Czym jesteś, szczęście? – Wspomnieniem?

Lecieć bym chciała, lecz nie wiem, do czego
Wyciągnąć ręce i przywrzeć płomieniem...
Idę – a za mną cień smutku dawnego...
Czym jesteś, szczęście? – Żłudzeniem?

Lecieć bym chciała tam, gdzie olchy rosą,
Gdzie głogi dzikie zakwitają wiosną,
Gdzie się powoje, jak baśń dziwna, plotą...
– Czym jesteś, szczęście? – Tęsknotą?

Lecieć bym chciała do chwilek tych jasnych,
Gdy życie, pragnień nieświadome własnych,
Jest jako blaski, co na wschodzie dniają...
– Czym jesteś, szczęście? – Nadzieją?

Lecieć bym chciała – za jasnym gdzieś zdrojem
Myśl puścić wolno, jak wody bieżące...
I widzieć tylko łąn zboża i słońce...
– Czym jesteś, szczęście? – Spokojem?

Lecieć bym chciała... sen cichy, sen złoty
Prześnić samotna i konać z tęsknoty.
I „kocham” mówić dalekim spojrzeniem...
– Czym jesteś, szczęście? – Pragnieniem?

Lecieć bym chciała i nie wrócić więcej...
Raz tylko serce uderza goręcej,
A potem cisza... wszystko się prześniło...
– Czym jesteś, szczęście? – Mogiłą?

M. Konopicka, *Poezje. Wydanie zupełne, krytyczne*, t. 1, Warszawa 1915.

Józef Mackiewicz (1902–1985)¹

NIE TRZEBA GŁOŚNO MÓWIĆ

(fragment powieści)

Las wbijał się tu kiedyś klinem w miasto. Mianowicie w to miejsce węzła kolejowego, z którego wybiegają jego obydwie południowe odnogi: na Lidę i na Grodno. Tu rósł na wzgórzach, aż go przetrzebiono po tamtej wielkiej wojnie i pozostawiono tylko dęby. Później wycięto i dęby, zostawiając jedynie krzaki leszczyny. [...]

Ale wzgórze to ważne jest dlatego, że odeń ciągnie się ich dalsze pasmo, aż do coraz wyższych, jeszcze zalesionych i malowniczych, przebitych opodal tunelem i na kilometrze od jego przeciwległego od Wilna wylotu, zaszczyconych stacją-przystankiem: Ponary. Tam, koło tego przystanku, zbudowano przed wojną miasto-ogród. Pachnie żywicą rok okrągły, a na jesieni grzybami i zimnym potężnym wiatrem, który nawiewa świeżość ze wszystkich stron kraju. [...]

W roku 1940 bolszewicy założyli w Ponarach, na spiłowanym kawałku lasu i odebranych od ludności terenach, jakieś przedsiębiorstwo państwowe, wielkie place otaczając mocnym płotem i drutem kolczastym. Z tak zniwelowanego terenu skorzystali Niemcy w roku 1941 i użyli pod miejsce kaźni Żydów. Do Ponar podwożono ciężarówkami, a później całymi transportami kolejowymi, Żydów i tu ich zabijano.

Dalekim echem spływały z tych wzgórz, het, w wielokilometrowy krąg, pojedyncze strzały, krótkie urywane, trwające nieraz wiele godzin, albo na przemian terkoczące seriami broni maszynowej. Nieraz kilka takich dni z rzędu, przeważnie ku wieczorowi lub rankiem. Bywały tygodnie, a nawet miesiące przerwy, a później znów, zależnie od kierunku i siły wiatru, od pory roku, mgły czy słońca, rozchodziły się mniej lub więcej wyraźne postukiwania strzałów.

Początkowo w kraju, tak nasyconym wojną, nie zwracano zbyt wielkiej uwagi na strzały, które bez względu na kierunek skąd pochodziły, wplątały się już były w normalny poszum lasu, niemal jak rytm znajomy deszczu, bijący jesienią o szybę.

Pewnego razu, a było to już po śmierci Drużki, przychodzi Łutowiczowa odwiedzić wdowę. Przychodzi i mówi:

– Ale cości dziś bardzo Żydków naszych stukają w Ponarach.

Nadśłuchują: istotnie. Osiem kilometrów odległości, a jak słyhać dobrze.

– I jak tu jeść, pod taka muzyka... – mówi Drużkowa.

– Jeść, to jeszcze. Ale słyhać, to prawda że przeciwnie. – Pogadały, westchnęły wielokrotnie i rozeszły się.

A jednak żyli ludzie nawet w samych Ponarach. Mniej ich było. Połowa, to jest w ogóle kto mógł, werandę, drzwi i okna pozabijał z płotu wyciągniętymi deskami i przenosił się do miasta. Ale byli, którzy nie mogli. Życie ludzkie toczy się w wąskich, obciosanych ramach, obciosanych z trudem; podczas wojny większym niżli w okresie pokoju. Przez stację Ponary szły pociągi i z Generalnej Guberni, i dalekobieżne z Berlina na front i z frontu, lokalne z Kowna, podmiejskie robocze z i do Wilna. Ludzie kupowali bilety, jechali, wracali, jedli, spali. Żyje ich tyle wokół rzeźni zwierzęcych na całym globie, dlaczegóż by po kilku latach nie mieli się przyzwyczaić do życia w bliskości rzeźni ludzkiej?

J. Mackiewicz, *Nie trzeba głośno mówić*, Londyn 1985.

¹ Józef Mackiewicz – prozaik, publicysta. Od 1907 r. do 1945 r. mieszkał w Wilnie, a następnie za granicą: we Włoszech i w Monachium. W wydanej w 1969 r. powieści historycznej „Nie trzeba głośno mówić” ukazał losy mieszkańców Wileńszczyzny w latach 1941–1945.

Ciąg dalszy brudnopisu

Blank lined area for writing the answer.

Ciąg dalszy brudnopisu na s. 14

Ciąg dalszy brudnopisu

A series of horizontal dashed lines for writing.

